

אתיקה ברשתות החברתיות
טל שניידר - עיתונאית ובלוגרית פוליטית

בעוד כמה עשורים, אולי אף פחות מכך, נתבונן לאחור על תקופת ראשית הרשתות החברתיות ונצחק בקול גדול: היו אז (כלומר היום, 2014) אנשים שחשבו שלשבת לבד, אצבעות על המקלדת מול המסך בבית - פירושו לעשות מעשה בפרטיות. הם רגזו כאשר מישהו ציטט אותם או ייחס להם אמירה פומבית. הם באמת ובתמים האמינו שאין מי שרואה או לאף אחד לא אכפת. האדם בביתו, אל מול מחשבו.

וברור שאין הדבר כך. הפייסבוק, הטוויטר ושאר המחזות הם כיכר העיר החדשה. הכל שם מתרחש מהר. יש רעש רב ומהומה. אין סדר והיררכיה וכל אחד, יכול ללחוש או לאחוז במגפון. לדבר עם מקורביו, לרכל עם בני משפחתו אך אם אינו מגדיר מראש את הגדרות הפרטיות המגבילות שלו - הוא נמצא ברחוב הראשי של עיר. והוא אחראי לאמינותו. אם פגע בחבריו עליו לתקן את הנזק. ואם גרר את המעסיק שלו לתוך זירת ההתגוששות - זו כבר באמת הבעיה שלו.

תקשורת בין אישית במרחב הציבורי הינו משהו שכדאי ללמד ילדים בגיל צעיר. להיות אדיב, מנומס, מנומק ורהוט זו מיומנות שאפשר להקנות גם לנערים ולנערות. אם לא מסבירים ולא מלמדים אין להתפלא שצעירים צומחים להיות חיילים בוטים או שוטרים גסי רוח, שבהתבטאויותיהם - שאינן פרטיות - ברשתות החברתיות מביכות לאחר מכן את שולחיהם לובשי המדים.

בשנים האחרונות נחשף הציבור, שוב ושוב, לחיילים המפרסמים תמונות מביכות או לשוטרים שאינם מתביישים בגזענות ובורות. ברור שאין הדבר מאפיין את הצבא כולו ולא משליך על כל עבודת המשטרה, אך לחשוב שלובש מדים מניח כי עמוד הפייסבוק שלו הוא פרטי וכי הוא אומר את דבריו רק לעצמו או לחבריו - הנה חשיבה פשטנית וארכאית.

כאמור, הרשתות החברתיות הן המרחב הציבורי. ומי שמשתמש בהן כדי להביע עמדות מכפישות או בורות צריך להבין את המשמעות ואת כוחן של מילים. כך הם פני הדברים בדמוקרטיה. חופש הביטוי אמור להיות נרחב, ולצידו של החופש הרב, ריסון עצמי (ולא כתוצאה מחוק) הוא עניין חיוני.

אתיקה תקשורתית ציבורית היא שם המשחק. אין הדבר אומר (כמובן) שיש לרסן ביקורת. אין הדבר אומר שאסור להביע מחאה. כאמור, החופש להתבטא הוא חיוני ואף תורם לדיון הציבורי, בין אם מדובר בדברים כואבים או מרגיזים (במיוחד בשני המקרים הללו). אך אמירות פרטניות, כלפי אדם אחד, עדיף להן להיות מגובות במידע של אמת. בדיוק כפי כללי לשון הרע שחלו על עיתונאים קודם לכן, כך עכשיו הכללים חלים על כל אחד ואחת. עמוד פייסבוק הוא כמו עיתון קטן. חשבון טוויטר הוא תחנת הרדיו הפרטית. כל אחד אחראי לפיו, ניסוחיו ומה שיוצא ממקלדתו תחת ידיו.